

Demograaf Jerome McKibben Trumpi müürist ja prognoosimisest

Intervjuu ookeanitaguse rahvastikuteadlasega

Lea Danilson-Järg toimetaja

USA demograaf Jerome McKibben on tegelenud prognoosimisega üle 30 aasta ja koostanud rohkem kui 10 000 rahvastikuprognosi.

FOTO: Mihkel Maripuu

- Valmimas on uued, mitmekesisemad rahvastikuprognosi stsenaariumid aastani 2100.
- Prognoose tehakse erinevate valikute kaugemate tagajärgede väljaselgitamiseks.
- Sarnaselt Euroopale on USA suurim demograafiline väljakutse vananev rahvastik.

Jerome McKibben (62) on ameeriklasest rakendusdemograaf, kelle panus Eesti inimarengu aruande 2016/2017 «Eesti rändeajastul» koostamisel on seni tänamatult varju jäänud. Avalikkuse tähelepanu köitnud rahvastikuproгноosid aastani 2100 tehti just tema loodud programme kasutades.

Kuna koostöö oli edukas, kutsuti McKibben tänavu taas Eestisse. Seekord vajatakse tema panust mitme ministriumiga seotud rakendusuringu RITA-Ränne juures, mida toetab Euroopa Regionaalarengu Fond. Osana suuremast, taas peamiselt rändele keskenduvast tööst on plaanis mängida läbi möödunud korraga võrreldes veelgi suurem arv erinevaid rahvastikuarengu stsenaariume. Seda läheb vaja võimalikult täpse ülevaate saamiseks praeguste valikute ja suundumuste pikaajalistest tagajärgedest. Projekti tulemustest kuuleme juba järgmisel aastal.

McKibbeni kontaktid Eestiga said alguse ammu enne nimetatud koostööprojekte. Esimene kord sattus ta siia Soome kaudu, kus 1990. aastatel töötas külalisõppejõuna. Teine side Eestiga tekkis teadlasel alles 2010. aastal Viinis toimunud rahvastikukonverentsil, mis viis ta kokku Tallinna Ülikooli demograafidega. Esmalt kutsuti McKibben Eestisse loenguid pidama, millele järgnes ettepanek osaleda Eesti seni kõige põhjalikuma rahvastikuproгноosi koostamisel.

Kas olete hinnanud, kui sageli või kui täpselt lähevad asjad teie tehtud proгноosi järgi? Kas majandusproгноosid ja rahvastikuproгноosid on mingil määral võrreldavad?

Täpsus sõltub tugevasti sellest, mida prognoosida. Kui prognoosida rahvaarvu, saab tulemuste täpsust (Ameerika Ühendriikide puhul – toim) kontrollida alles kümnendi lõpul, kui rahvaloendus on toimunud. Näiteks kooliõpilaste arvu prognoosimisel on võimalik täpsust hinnata igal aastal. Koolide puhul oleme seni suutnud prognoosida 1–1,5 protsendi täpsusega. Majandusprognoosides kasutatakse palju rohkem muutujaid kui rahvastiku puhul.

Rahvaarvu puhul saab lähtuda tegelikult vaid kolmest komponendist: sündimusest, suremusest ja rändest. Majanduspoliitikat muutes on juba lühiajalises perspektiivis lihtsam mõju saavutada. Demograafias on seda palju raskem teha, kui just midagi väga radikaalset ette ei võta.

Kui prognoosida 40–60 aastat ette, ei tasu väga kindel olla, kas kõik just täpselt prognoosi järgi läheb.

Kas on juhtunud, et ettenägematute sündmuste tõttu on asjad läinud hoopis teisiti, kui olete prognoosi tehes eeldanud, ja näiteks elanike arvu kahanemise asemel on toimunud hoopis suur kasv või vastupidi?

Jah, paar korda on seda juhtunud. Üks kõige markantsem juhus oli 2008. aasta ülemaailmse majanduskriisi ajal, millega Ühendriikides kaasnes kinnisvarakrahh. Kuigi arvestasime prognoosides majanduslangusega, kujunes see tegelikkuses palju hullemaks, kui olime arvanud.

Ka ei näinud me ette nafta hinna tõusu ja langust Ühendriikides 2012. ja 2015. aastal. Paljudes naftatootmisega seotud piirkondades oli varem toimunud suur rahvastikukasv, mis peatus pärast 2015. aastat. Me ei osanud ennustada, et barreli hind langeb 80 dollari pealt 20 dollarile.

Ilmselt üks jaburamaid eksimusi sündis siis, kui ühe prognoosi puhul ei andnud planeerijad meile teada, et piirkonnas on kavas suured muudatused. Kuue kuuga pandi sinna püsti 600 mobiilset kodu, mis muutis meie prognoosi täielikult kehtetuks.

Jerome McKibben

- Filosoofiadoktor, Eesti inimarengu aruande 2016/2017 «Eesti rändeajastul» kaasautor.
- Õpetanud mitmes Ameerika Ühendriikide ülikoolis ning külalisõppejõuna Helsingi Majandusülikoolis ja Tallinna Ülikoolis.
- Koostanud prognoose peamiselt Ameerika Ühendriikides ja Kanadas, aga ka Soomes, Gruusias ja Eestis.
- Konsultatsioonifirma McKibben Demographic Research omanik ja demograaf.
- Ettevõtte kümnekond töötajat paiknevad USA erinevates osariikides üle mitme ajatsooni.
- Peamised kliendid on avaliku sektori asutused, kes tellivad prognoose koolipiirkondade, õpilaste arvu, teenuste või taristu kavandamiseks. Lisaks erasektori kliendid, kelle vajadused on seotud kinnisvaraarenduste ja äriplaanidega.